

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Τι λοιπόν; Δεν είναι αυτό, είπα εγώ, επίσης λογικό και δεν προκύπτει αναγκαστικά από όσα έχουμε πει, το ότι, δηλ. ούτε οι απαίδευτοι και όσοι δεν έχουν γνωρίσει την αλήθεια θα μπορούσαν να κυβερνήσουν με ικανοποιητικά αποτελέσματα την πόλη, ούτε εκείνοι που τους αφήνουν ν' απασχολούνται μέχρι το τέλος της ζωής τους με την παιδεία, οι πρώτοι επειδή στη ζωή τους δεν έχουν κανένα σκοπό, στον οποίο στοχεύοντας πρέπει να κάνουν ανεξαιρέτως όλα όσα τυχόν κάνουν, είτε ιδιωτικά είτε δημόσια, και οι δεύτεροι επειδή με τη θέληση τους δε θα φτάσουν σε πρακτική ενασχόληση, γιατί νομίζουν, ότι ενώ είναι ακόμη ζωντανοί, έχουν ήδη μεταφερθεί και ζουν στις νήσους των μακάρων;

Αλήθεια, είπε.

Δικό μας λοιπόν έργο, είπα εγώ, των ιδρυτών της πολιτείας, είναι ν' αναγκάσουμε τα εξαιρετα πνεύματα (ανθρώπους) να φτάσουν στο μάθημα, το οποίο προηγουμένως ισχυριστήκαμε ότι είναι το πιο μεγάλο, δηλ. και να δουν το αγαθό και ν' ανέβουν εκείνη την ανηφορική οδό, και αφού ανεβούν και δουν αρκετά, να μην τους επιτρέψουμε (να κάνουν) αυτό που τώρα τους επιτρέπεται.

B1. Παιδεία (< παις, παιδός) είναι αρχικά η ανατροφή, η διαπαιδαγώγηση ενός παιδιού. Αργότερα όμως σημαίνει τη γενική (σωματική - εσωτερική) καλλιέργεια του ανθρώπου και για τον Πλάτωνα τη στροφή της ψυχής προς την ιδέα του αγαθού, τη δύσκολη (ανηφορική) διαδικασία της μετάβασης από το σκοτάδι της άγνοιας προς τη θέαση της αλήθειας. Στο κείμενο οι δεσμώτες είναι οι απαίδευτοι και της αλήθειας άπειροι, ενώ όσοι έχουν ανεβεί στον κόσμο των ιδεών είναι οί έν παιδεία. Αυτοί οι φιλόσοφοι συχνά επιλέγουν να ζουν μακριά από τα προβλήματα της καθημερινής ζωής και να απέχουν από τις πολιτικές δραστηριότητες. Είναι μοναχικοί και απόκοσμοι τύποι, που προτιμούν να ζουν στον δικό τους κόσμο, αυτόν που κατάφεραν να προσεγγίσουν μέσω της γνώσης. Όμως, οι φιλόσοφοι – βασιλείς που οραματίζεται ο Πλάτωνας είναι προσωπικότητες που δε διαθέτουν μόνο γνώσεις και συνθετική σκέψη, αλλά πείρα ζωής, διοικητικές ικανότητες και αδαμάντινο χαρακτήρα. Έχοντας παιδεία με την έννοια της ευρύτερης καλλιέργειας, πρέπει να αφοσιώνονται ενσυνείδητα στο καθήκον τους, το οποίο είναι η φροντίδα του κοινού συμφέροντος.

Ο Πλάτωνας πολύ συχνά επιχειρεί να αποδώσει τα υψηλά νοήματα με μεταφορές. Εδώ η φράση «ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν» χρησιμοποιείται μεταφορικά για την πρόοδο που πετυχαίνει κάποιος στην παιδεία και τα αγαθά που αυτή προσφέρει. Ο πραγματικός κόσμος, ο δικός μας, συμβολίζει την πλάνη στην οποία βρισκόμαστε, καθώς είμαστε αναγκασμένοι να βλέπουμε τις σκιές των όντων, τα απεικάσματα και παρόλα αυτά να έχουμε την αίσθηση και τη βεβαιότητα ότι ζούμε στον πραγματικό κόσμο των ιδεών. Η ανάβαση του απελευθερωμένου δεσμώτη προς την ηλιοφώτιστη

περιοχή είναι η πορεία του φιλοσόφου προς το νοητό κόσμο και προς το αγαθό. Η απελευθέρωση από τα δεσμά και η έξοδος του ανθρώπου από το σκοτάδι είναι για τον Πλάτωνα πορεία προς την ελευθερία. Ο φιλόσοφος κάνει λόγο για «ανάβασιν», θέλοντας να δείξει ότι πρόκειται για μια δύσκολη και επίπονη πορεία. Η ανάβαση είναι πάντα κοπιώδης. Η ανάβαση για την κατάκτηση μιας υψηλής ιδέας είναι ακόμα δυσκολότερη, διότι προϋποθέτει φυσικές αρετές, δυνατότητες, που απαιτούν προσωπικό αγώνα, επιμονή και προσήλωση στην ιδέα αυτή.

B2. Σύμφωνα με το Σωκράτη δεν θα μπορούσαν να κυβερνήσουν με ικανοποιητικό τρόπο μια πόλη:

α) Οι απαίδευτοι, γιατί δεν κατέχουν την υπέρτατη γνώση, το υπέρτατο αγαθό (αληθείας άπειροι). Έχουν συλλάβει όχι την έννοια του ενός αλλά των πολλών. Βασίζονται στη «δόξα», στην επιφανειακή γνώση. Η ευδαιμονία τους περιορίζεται στο πρόσκαιρο και όχι στο αναλλοίωτο. Ο Πλάτων θέλει να οργανώσει την ιδανική πολιτεία βασιζόμενος στο αξιακόν Αγαθόν. Αυτό προϋποθέτει γνώση της Ιδέας της δικαιοσύνης, ως κοινωνικής αρετής και μέθεξη του φύλακα με το ιδεώδες αυτό. Οι απαίδευτοι, αντίθετα, δεν διακρίνουν το καλό από το κακό, την αλήθεια από την πλάνη, το πραγματικό από το απατηλό φαινόμενο. Χωρίς τη γνώση του αγαθού αποτυγχάνουν στη διαπαιδαγώγηση των νέων και στη διάπλαση των εκλεκτών πολιτών, των μελλοντικών ηγετών. Δοκησίσοφοι οι ίδιοι, επιδεικνύουν στείρες γνώσεις, οι οποίες καλύπτουν την ουσία της γνώσης, διαστρεβλώνουν το «πολιτεύεσθαι» υιοθετώντας παραφθορές του δίκαιου πολιτεύματος και παρεμβαίνουν στις δημόσιες υποθέσεις χωρίς τις αρετές του ενάρετου φύλακα. Οι τυχαίοι και αφιλοσόφητοι πολιτικοί δεν έχουν ένα υψηλό σκοπό να υπηρετήσουν παρά μόνο το προσωπικό τους συμφέρον. Αντιθέτως, ο μοναδικός σκοπός των φυλάκων της πολιτείας είναι να υπηρετήσουν πιστά και ανιδιοτελώς την πόλη.

β) Αυτοί που έχουν λάβει τη ορθή παιδεία, (οι πεπαιδευμένοι) οι φιλοσοφημένοι αληθώς, επειδή ασχολούνται συνεχώς («διά τέλους») με την πνευματική τους καλλιέργεια και τις θεωρητικές τους αναζητήσεις. Το «διά τέλους» μας θυμίζει τη «διαβίου παιδεία», την ισόβια επαφή με την παιδεία παράλληλα με τις καθημερινές ασχολίες. Εδώ όμως πρόκειται για κάτι διαφορετικό: είναι η αποκλειστική ενασχόληση με τη θεωρητική μάθηση και η τέλεια («διά τέλους») αποκοπή από κάθε κοινωνική ή πολιτική δραστηριότητα.

Ο Πλάτωνας αναφέρεται στους απόκοσμους στοχαστές και μοναχικούς τύπους, που στέκονται μακριά από την κίνηση της καθημερινής ζωής. Αναφέρεται σε εκείνους που έχουν αποτραβηχτεί, σαν τους ασκητές των μοναστικών ταγμάτων, από τα εγκόσμια και την ενασχόληση με τα πρακτικά ζητήματα ώστε μοιάζουν σαν να βρίσκονται, ήδη σε μια μακαριότητα, στον «παράδεισο». Οι φιλόσοφοι σε αντίθεση με τον «άνθρωπο της δράσης» δεν ξέρουν καλά-καλά που βρίσκονται τα δικαστήρια, η αγορά, τι γίνεται σ' αυτά τα μέρη, δεν ανήκουν σε πολιτικό κόμμα, δεν ενδιαφέρονται για τις κοσμικές εκδηλώσεις. Δεν θέλουν ("έκόντες ού...") να ασχοληθούν με τα προβλήματα της πολιτικής ζωής, γιατί νιώθουν να ξανακατεβαίνουν στον κόσμο της σκιάς του σπηλαίου. Φοβούνται τις θυσίες, τους αγώνες, τους κόπους στους οποίους θα υποβληθούν, αφού θα έχουν να αντιπαλέψουν με τα κοντόφθαλμα συμφέροντα και

τις κακίες των ανθρώπων. Η επιθυμία τους αυτή παρουσιάζεται στο κείμενο με μια παρομοίωση: σαν να ζουν στα νησιά των Μακάρων.

Οι φιλόσοφοι όμως, παρόλη την απροθυμία τους να ασχοληθούν με τα κοινά, εμφορούνται από υψηλές ιδέες και ιδανικά. Είναι τόσο κατηγορηματική η αντίθεση του πλατωνικού Σωκράτη στην απροθυμία των φιλοσόφων να επιστρέψουν στο σπήλαιο, δηλαδή στη σκληρή κοινωνική πραγματικότητα, και να αφιερωθούν στην απελευθέρωση και την τελείωση των συμπολιτών τους, ώστε για μια στιγμή, από την άποψη της ακαταλληλότητας τους να κυβερνήσουν την πόλη, τους τοποθετεί στην ίδια μοίρα με τους απαίδευτους και τους αμαθείς.

Κατά κάποιον τρόπο, οι απαίδευτοι, από το ένα μέρος, και οι εραστές της παιδείας ως αυτοσκοπού, από το άλλο, αντιπροσωπεύουν δύο διαμετρικώς αντίθετες ακρότητες, ένα είδος αριστοτελικής "υπερβολής" και "έλλειψης", που, όπως θα έλεγε και ο Σταγειρίτης, συνιστούν απομάκρυνση από την αρετή-μεσότητα και γι' αυτό απορρίπτονται ως απαράδεκτες. Χωρίς αμφιβολία, οι "ηγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀπ᾿κίσθαι" απέχουν λιγότερο από το επιθυμητό σημείο σε σύγκριση με τους απαίδευτους και η εκ μέρους τους υιοθέτηση της σωστής στάσης παρουσιάζει, συγκριτικά, λιγότερες δυσκολίες. Οφείλουν όμως να ξεπεράσουν την ιδιοτέλεια της προσωπικής τους ευδαιμονίας και να ανταποκριθούν στο κάλεσμα του χρέους, που τους ζητεί να στρατευθούν στην υπηρεσία του κοινωνικού συνόλου.

B3.Βλ. εισαγωγή σχολικού βιβλίου, σελίδα 102: «στη Δημοκρατία επιτρέπονται τα πάντα... κάθε είδους ανοσιούρημα».

B4. απόρρητος: προσηρημένων
ντροπαλός: ἐπιτροπεύσαι
αντιβιοτικό: βίω
αποχή: ἔχουσιν
δυσπραγία: πράττωσιν
μονοκατοικία: οἰκιστῶν
προφήτης: ἔφαμεν

εἰδωλο: ἰδεῖν

βάθρο: ἀναβῆναι

ανυπόμονος: καταμένειν

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Εκείνοι λοιπόν δειπνούσαν σιωπηλοί, σαν να είχε επιβληθεί αυτό σ' αυτούς από κάποιον ανώτερο. Ο Φίλιππος ο γελωτοποιός από την άλλη, αφού χτύπησε την πόρτα διέταξε αυτόν που άνοιξε (που ανταποκρίθηκε) να μπει και να αναγγείλει ποιος ήταν και για ποιο λόγο επιθυμούσε να εισέλθει και από την άλλη είπε ότι βρισκόταν (εκεί) έχοντας έτοιμα τα αναγκαία (τα τρόφιμα), ώστε να δειπνήσει σε ξένο μέρος και είπε επίσης ότι ο νεαρός πιέζεται πολύ (είναι σε πολύ δύσκολη θέση), επειδή δεν έχει τίποτα μαζί του και επειδή είναι νηστικός. Ο Καλλίας λοιπόν, αφού άκουσε αυτά είπε: "Αλλά όμως άνδρες είναι ντροπή να στερήσουμε τη φιλοξενία· ας μπει λοιπόν."

Και ταυτόχρονα έστρεψε το βλέμμα στον Αυτόλυκο, φανερά παρατηρώντας τι του φάνηκε ότι ήταν το αστείο (φανερά διερευνώντας τι εντύπωση του έκανε το αστείο).

Γ2. κρείττονος:κρείττονας/κρείττους

ὅ τι: οὔτινος / ὅτου

ἔφη: φαίη

πάντα: πᾶσι

φέρειν: ἐνεγκεῖν

ταῦτα: αὐται

ἄνδρες: ἄνερ

αἰσχρόν: αἰσχίονι

εἰσίτω: εἰσιθι

δόξειε: ἔδοξε

Γ3α. αὐτοῖς: αντικείμενο στο ἐπιτεταγμένον

τῶ ὑπακούσαντι: ἔμμεσο αντικείμενο στο «εἶπε»

διά τό φέρειν: εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας στο «πιέζεσθαι»

ἀνάριστον: κατηγορούμενο στο υποκείμενο του «εἶναι» τον παῖδα.

φθονῆσαι: υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης «αἰσχρόν (ἐστί)»

ἐκείνω: δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο απρόσωπο ρήμα «δόξειε»

Γ3β. Εισάγειλον ὅστις εἰμί.

ΠΡΟΤΙΟ